

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI
BOTIR ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN’ATI INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

**O‘zDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san’ati
instituti rektori**

A. Mansurov

2024 yil “30” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD 60211500-1.19

ESTRADA CHOLG‘ULARIDA O‘QITISH USLUBIYOTI
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000 - San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	210 000 - San’at
Ta’lim yo‘nalishi:	60211500 - Cholg‘u ijrochiligi (estrada cholg‘ulari)

Fan/modul kodi ECHO'U1204		O'quv yili 2024 –2025	Semestr 3-4	ECTS-Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Estrada cholg'ularida o'qitish uslubiyoti	60		60	120
2.	<p align="center">I. Fanning mazmuni</p> <p>Bakalavriat bosqichi uchun tuzilgan mazkur dastur - bakalavriat ta'lim yo'nalishining Cholg'u ijrochiligi (estrada cholg'ulari) ixtisosligi bo'yicha tahsil oladigan talabalar uchun mo'ljallangan. Dastur Davlat ta'lim standartlariga binoan san'at sohasida bakalavrlar tayyorlash o'quv rejalari asosida tuzilgan va undan ishchi o'quv dasturlarini tuzishda foydalaniladi.</p> <p>Fanning maqsadi - estrada cholg'u ijrochiligiga tegishli ko'nikmalarni o'zlashtirishdan iboratdir. U keng qamrovli sozanda-mutaxassislarni nazariy tayyorlash hamda mukammal bilimlarni berishga xizmat qiladi. Ushbu fan o'quv rejalari muvofiq belgilangan semestrda ma'ruza, mahorat darslari va uslubiy seminarlar tarzida o'tiladi. Shuningdek, estrada cholg'u ijrochiligi san'ati rivojining tarixiy, uslubiy shart-sharoitlari va qonuniyatlari, musiqa madaniyatining umumiy rivoji bilan bog'liq jihatlarni o'rgatishda muhim ahamiyat kasb etadi.</p> <p>Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar - talabalar turli yo'nalishlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlaridan iboratdir. Shu bilan birga, talabalar ochiq darslar, estrada cholg'ularni siru asrorini, dars o'tish uslubini o'rganadilar. Estrada cholg'ularida tovush hosil qilish, ijrochilik mahoratiga erishish, shtrixlar va ularning ijroda qo'llanilishining asosiy tarixiy bosqichlari kursning diqqat markazida turadi. Talabalar ijrochilik san'ati rivojlanish yo'llarini o'rganadilar va shu kabi o'quv qo'llanmalar bilan tanishadilar. Mazkur cholg'ular uchun yangi zamonaviy asarlarni taxlil etadilar va keng tinglovchilar tomonidan qabul qilinishi hamda bunda tanlovlarning ahamiyati beqiyos ekanligi haqida ma'lumotlarga ega bo'ladilar.</p> <p align="center">II. Asosiy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: III semestr.</p>				

1-mavzu. Fanga kirish.

Ushbu fanni o'rganishda ta'limning nazariy asoslari va ularning amaliyotda qo'llanishi, atqili estrada ijrochiligi pedagoglarini tajribalari bilan tanishtiriladi. Fanni o'zlashtirish jarayonida muxim o'rinda estrada ijrochiligiga oid adabiyotlar, o'quv uslubiy qo'llanmalardan foydalaniladi.

2-mavzu.

Fanning nazariy asoslari. Musiqiy ifoda vositalari ovoz, dinamika belgisi. .

Musiqiy ifoda vositalariga ohang, uyg'unlik, faktura, registr, dinamika, lad, shtrixlar, tembr, metr, ritm, temp kabi atamalar kiradi.

3-mavzu.

Ijrochining musiqa asbobiga qo'l apparatini joylashish holati.

Fanni o'zlashtirish jarayonida muxim o'rinda estrada ijrochiligiga oid adabiyotlar, o'quv uslubiy qo'llanmalardan foydalaniladi. Talabalarni estrada cholg'u ijrochilik malakalarining asosiy uslublari bilan tanishtirish

4-mavzu.

Estrada cholg'ulari ijrochiligida artikulyatsiya va shtrixlar.

U turli xil usullar hamda ijro texnikasi bilan bog'liq. Artikulatsiyaning asosiy turlari quyidagilar: legato, staccato, non-legato, marcato, martelato, portato. **Detashe**— tovushning qattiq, shiddatli ijro etilishi (fransuzcha so'zdan olingan bo'lib, ajratmoq degan ma'noni anglatadi). Estrada-jaz cholg'u ijrochiligida ibora aniq bo'lsa, bu atama ishlatiladi. Bu yumshoq atakaning bir turi Jaz ijrochiligida ko'pincha ishlatiladigan yana bir atama —**marcato**.

5-mavzu

Estrada cholg'usida qo'llarning texnik joylashuvi.

Estrada cholg'ularida ijro etish murakkab, ko'p qirrali, ijodiy jarayon bo'lib, u pedagog tomonidan ishlab chiqilgan tamoyillar asosida o'zlashtiriladi. Cholg'u asbobiga to'g'ri qo'llarning joylashi harakatlarini tashkil etish, cholg'uda legato va stakkato ijrosi malakalarini egallash yosh musiqachining kamol topishida muhim bosqich hisoblanadi. Cholg'u asbobiga qollarini joylashish talabaning eshitish qobiliyati bilan birgalikda amalga oshiriladi.

Oraliq nazorat.

Estrada cholg'usida ijro mohiyatini tushunib, ifodali ijro etib berish. O'tilgan mavzular bo'yicha bajarilgan mashq-topshiriqlarni baholash.

6-mavzu.Estrada cholg'ularida maxorat asoslari.

Ijrochining mahorati uning cholg'u asbobi ko'nikmalarini qanday egallaganiga bog'liq. Binobarin, bu polifonik asarlarda texnika, tovush, ovozli ijroni boshqarish, harf sistemasida imrovizatsiya etish va shu kabilarni o'z ichi qamrab oladi.

7-mavzu.Musiqiy qobilyatlar: xotira, eshitish va ritm.

Musiqiy qobiliyat ijrochilar uchun zaruriy ifodadir. Ularning rivojlanishi har bir shaxsning tabiiy iste'dodiga bog'liq. Musiqiy qobiliyatlarning barcha turlarini o'rganish kerak.

8-mavzu.

Talabalarining musiqa san'atiga bo'lgan ijodiy munosabatlarini tarbiyalash.

Musiqa cholg'u asboblari xilma-xil bo'lganligi tufayli, ularni o'rganish va idrok etish usullari ham o'zgarib boradi. Musiqa san'atida tovush chiqarishning o'ziga xos usullari, sezishning esa turli o'lchovlari mavjud. Masalan, ilgari (XX asrda) o'quvchining chiziqli idroki mavjud bo'lgan. Bu musiqiy adabiyotlar va keng ko'lamli materiallarni o'qish bilan bog'liq. Texnologik taraqqiyotning ushbu bosqichida har bir insonning o'zgacha fikrlashi va majoziy dunyodagi o'ziga xos assotsiatsiyasi faol rivojlanib boradi.

9-mavzu.

Talabaning o'quv jarayonini tashkil etishga moslashtirish uchun vazifalar.

Pedagogik faoliyatdagi dasturni oqilona rejalashtirish va o'quvchiga xos xususiyatlar bir-biri bilan uzviy bog'liqdir. *Shaxsiy reja* – puxta o'ylangan va tanlangan musiqiy material amaliyotchi pedagogik qobiliyatining ishonchli belgisidir. Ba'zida talabalarining yo'l qo'yadigan kamchiliklari ularning afzalliklarining bir qismi hisoblanadi.

10-mavzu.

Estrada cholg'u ijrochiligi san'atida o'quvchining psixologik va fiziologik rivojlanishi asoslari.

Ushbu mezonlarga individual o'quv dasturining mazmunini o'zlashtirish darajasi kiradi. Psixologik va fiziologik o'rganish asoslari bir-biri bilan o'zaro bog'liq bo'lib, estrada cholg'u ijrochiligi maktabining zamonaviy didaktik tamoyillariga

asoslanadi. Bolalardagi bilimlarni psixologik idrok etish ularning yoshi, fiziologik xususiyatlari bilan bog'liq. O'sish va rivojlanish mexanizmlari yosh fiziologiyasi - biologik qonuniyatlarni o'rganadigan fiziologik bo'limdir. Ko'plab olimlar o'z asarlarida ushbu muammoni ko'taradilar. Chunki musiqa, psixologiya, pedagogika bir-biri bilan uzviy bog'liqdir.

Yakuniy nazorat.

Yakuniy nazorat. O'tilgan mavzular bo'yicha bajarilgan mashq-topshiriqlarni baholash. Ijro dasturini topshirish: Estrada cholg'ulari xaqida berilgan ma'lumotlarning o'rganilganlik darajasini aniqlash. (Yozma yoki og'zaki ko'rinishda savol-javob, test).

IV semestr.

1-mavzu.

Ijro mahorati asoslari (badiiy tasvir ustida ishlash).

Ijro mahoratining asoslari estrada cholg'ulari ijrochiligi pedagogikasidagi global mavzulardan biri - badiiy tasvir ustida ishlash bilan bog'liq. Xususan, ixtisoslashtirilgan musiqa maktablarining o'rta maktab o'quvchilari bilan. O'tish davridagi bolalar bilan estrada cholg'ulari darslarida o'qiyotganda, o'qituvchilar doimiy ravishda ularning psixologik va fiziologik xususiyatlarini hisobga olishlari kerak.

2-mavzu. Musiqiy asar ustida ishlash.

Badiiy asar ustida ijodiy ishlash diqqatni jamlashni talab qiladi. Musiqiy asar ushbu uslubning o'ziga xos xususiyatlarini chinakam ifoda etish uchun katta hissiy stressni va ijodiy improvizatsiya erkinligini talab qiladi.

3-mavzu. Estrada cholg'u ijrochiligi o'qitish uslubiyotini asosiy bosqichlari.

Bugungi kunda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash kadrlar, musiqachilar davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri professional musiqachilarga ehtiyoj, kelajakdagi o'qituvchilarni barkamol rivojlantirish va takomillashtirishdir. Zamonaviy sharoitda pedagogik jarayonning sifatini yaxshilash, ya'ni zamonaviy talablarga muvofiq kasbiy yo'nalishni rivojlantirish katta ahamiyatga ega

4-mavzu. Estrada konsert ijrochiligiga tayyorgarlik. .

Konsert ijrosi – ijrochining talqinida musiqiy asarning yangi yaratilishi. Estrada ijrochisining yakuniy maqsadi musiqiy va badiiy kompozitsion ijodi. Ushbu bosqichda musiqachilar ijodiy tayyorlanishi zarur. Bu sahnada ijrochilarni psixologik tayyorlashning bir turi, u yoki bu o'quv dasturining rivojlanishini tekshirish. Bu

ijrochilarning murakkab, kasbiy faoliyati bilan ajralib turadi.

Oraliq nazorat.

O'rganilgan mavzular bo'yicha yozma yoki og'zaki savol-javob, yoki test ko'rinishida baholash sinovini o'tkizish.

5-mavzu. Pedagog va o'quvchi.

Estrada cholg'ulari pedagogikasida o'qituvchi o'quvchilar bilan muloqot qilishning yuqori madaniyati va san'atiga ega bo'lishi, ularni ichki psixologiyasini bilishi kerak.

Ustoz-shogird an'alarini amaliyotda qo'llash bilan bog'liq. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi aloqa doimo harakatlanuvchi ijodiy jarayonda. O'qituvchi o'z o'quvchilarining temperamentlarini o'rganishi va hisobga olishi, tashkiliy, sahna qobiliyatlarini namoyon qilishi, musiqiy cholg'uga, xususan, musiqa san'atiga bo'lgan muhabbatni tarbiyalashi kerak.

6-mavzu. Estrada ijrochisining pedagogik repertuarida zamonaviy, xorijiy va o'zbek musiqa adabiyotlarini o'rganish.

1. Estrada cholg'u ijrochilar uchun o'quv qo'llanmalari (maktabgacha ta'lim). 2. Boshlang'ich sinflar uchun to'plamlar, darsliklar va o'quv qo'llanmalari (boshlang'ich maktab). 3. Ixtisoslashtirilgan musiqa maktablarining yuqori sinflari uchun xorijiy musiqa adabiyoti. 4. O'zbekiston kompozitorlarining ixtisoslashtirilgan musiqa maktablarining yuqori sinf repertuaridagi asarlari.

7-mavzu. O'rta sinflar uchun estrada jaz asarlar taxlili.

O'rta sinflar uchun yaratilgan jaz asarlarini taxlil qilish. Asarlarning tuzulish shakli, lad tuzulmalari, ijro uslubi, shtrixlar va dinamikasi xaqida bilib o'rganish.

8-mavzu. Turli zamonaviy yo'nalishlar.

Turli zamonaviy yo'nalishlar xaqida malumotlar to'plash, ularni umumlashtirish. Xar bir yo'nalishlarning o'ziga hos ijro jihlatlarini taqqoslash.

9-mavzu. Musiqiy eshitish qobiliyati, xotira va usul sezgisini rivojlantirish.

Talaba va o'quvchilarda musiqiy eshitish, eslab qolish, usullarni xis etish sezgilarini rivojlantirish uchun qo'shimcha mashg'ulotlar.

10-mavzu. Estrada cholg'u ijrochiligi maktablari.

O'zbekistonda va jahonda mavjud estrada cholg'ularida ijrochilik maktablari faoliyati bilan tanishish.

Yakuniy nazorat.

O'tilgan mavzular bo'yicha bajarilgan mashq-topshiriqlarni baholash. Ijro dasturini topshirish: Estrada cholg'ulari xaqida berilgan ma'lumotlarning o'rganilganlik darajasini aniqlash. (Yozma yoki og'zaki ko'rinishda savol-javob, test).

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

1. Mavzu: Fanga kirish
2. Mavzu: Fanning dolzarbligi
3. Mavzu: Boshlang'ich sinflar o'quv qo'llanmalari va to'plamlarin ijro taxlili.
4. Mavzu: Musiqiy eshitish qobiliyati, xotira va usul sezgisini rivojlantirish. (ochiq dars)
5. Mavzu: Estrada cholg'ularida ijrochi holati va uni yo'lga qo'yishning amaliy ahamiyati. (ochiq dars)
6. Mavzu: Estrada cholg'ulari bo'yicha uslubiy adabiyotlar.
7. Mavzu: Ijro texnikasini rivojlantirish.
8. Mavzu: Estrada cholg'u ijrochiligi maktablari (ochiq dars)
9. Mavzu :Musiqiy asarlar ustida ishlashning 3ta bosqichi. (taxlil)
10. Mavzu: O'rta sinflar uchun estrada jaz asarlar taxlili.
11. Mavzu: Turli zamonaviy yo'nalishlar. (ochiq dars)
12. Mavzu: Harf sistemasida ijro etish (bukvennaya sistema)
13. Mavzu: G. Neygauz, L.Koganlarning uslubiy adabiyotlari taxlili.
14. Mavzu: D.Kramerning uslubiy darslarini taxlili.
15. Mavzu N.Kapustinning uslubiy adabiyotlarini taxlili.
16. Mavzu: Interaktiv uslublardan foydalanish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**KU bilan ish olib borish**

1. Mavzu: Kurs ishining ilmiy masalalari, dolzarbligi. Mavzular tanlash
2. Mavzu: Uslubiy adabiyotlar bilan ishlash.
3. Mavzu: Kurs ishining maqsad va vazifalari
4. Mavzu: Kurs ishining ilmiy yangiligi
5. Mavzu: Kurs ishining gipotezasi
6. Mavzu: Kurs ishining metodologik bazasi
7. Mavzu: Ilmiy va amaliy adabiyotlar bilan ishlash

	<p>8. Mavzu: Taqdimot tayyorlash</p> <p>9. Mavzu: Taqrizlar bilan ishlash.</p> <p>10. Mavzu: Kurs ishining taqdimoti.</p>
3.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari. Shakllangan kompetensiyalari</p> <p><i>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba bilish kerak:</i></p> <p>Mazkur fanni o'zlashtirish natijasida talaba Davlat ta'lim standartlarida belgilangan bilim, malaka va ko'nikmaga ega bo'lishi nazarda tutiladi, xususan:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ijrochilik repertuarini tanlashni <i>bilishi kerak</i>; – big-byend orkestrida ijro; – ijodiy jarayonga malakalarni tadbiq qilish; – konsert va tanlovlarda chiqish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>; – orkestr mashg'ulotlariga qatnashish; – asarlarning mazmuni, shakli, fakturasi, cholg'ulashtirilganligi, uslubiy va janr xususiyatlarini ajrata bilish;
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaolkeys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor cholguda ijro); • guruhlarda, konsertlarda ishlash; • ijodiy taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ansambllarda ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy, amaliy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha dasturni ijro etib ko'rsatish.</p>

6.

Asosiy adabiyotlar

1. Abdullayev O' Estrada cholg'ularida o'qitish uslubiyoti T.: "Musiqqa". 108. 2021
2. G'aniyeva L. Metodika prepodavaniya estradnix instrumentov (na bazovoy osnovye fortepiano) // O'quv qo'llanma. T.: "Comlex print". 2023. 100.
3. G'aniyeva L. Estradno-instrumentalnoye ispolnitelstvo. // Darslik. T.:«Musiqqa». 2019. 150b.
3. G'aniyeva L. Klass ansamblya (Estradno-instrumentalnyi ansambl). // O'quv qo'llanma. T.: "Musiqqa". 2020. 150 b.
4. G'aniyeva L. Metodologicheskiye aspekti izucheniya fortepianno-ansamblevogo iskusstva Uzbekistana T.: «Complex print». 2024. 130.
5. Osadchuk D, B.Rich, E.Fayn, D.Morella. Shkola igra na udarnix instrumentax. M., 2003.
6. Nazaryan A., Narxodjayev N. Saksafon. T. 2021
7. Saparov V., Murtazaev B. Progressivnaya shkola igry na saksafone. T., 2008.
8. Saparov V.I. Klass djazovogo fortepiano. T., 2008.
9. A. Nazaryan G. Israilov Orkestr sinfi. T. 2017.

Qo'shimcha adabiyotlar

- 1.Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston davlat konservatoriyasi huzuridagi Botir Zokirov nomidagi Milliy estrada san'ati institutini tashkil etish to'grisida qarori. 2021.16 oktyabr. //Lex.uz.
2. Saparov V., Atabekova R. Jaz dlya dyetyey. T. 2015.
- 3.Ganon. Uprajneniya, gammi i arpedjio. M., 1981.
4. Piterson O. Uprajnyeniya. 2000.
5. Shmits Etudi. 2010.

	<p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.youtube.com 2. www.kultura.uz 3. http://portasound.ru/music-search/musiqqa-olami 4. http://millionsbooks.org 5. http://www.udemy.com 6. http://www.universarium.org 7. http://konservatoriya.uz 8. http://antoshahaimovich.ru 9. partita.ru 10. V.saparov.com
7.	<p>Fan dasturi Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisilari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashi 2024 yil <u>30</u> avgustdagi <u>1</u> sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan</p>
8.	<p>Fan modul uchun mas'ullar:</p> <p>G'anieva L.M. - O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI "Estrada cholg'ui jrochiligi" kafedrasi professori v.b., s.f.n.</p> <p>Asminkina O.P.- O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI "Estrada cholg'ui jrochiligi" kafedrasi katta o'qituvchisi.</p>
9.	<p>Taqrizchi: R.Abdullayev - O'zbekiston kompozitorlari va bastakorlari uyushmasi raisi, professor.</p>